

Dit is mijn land

*Als je vraagt, droomt en hoopt, dan bouw je iets ...
en niemand mag wat jij gebouwd hebt afbreken!*

De schrijver

Simon Bruinders

Dit is mijn land

Vertaald door Ingrid Glorie

Uitgeverij Mozaïek, Zoetermeer

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

ISBN 978 90 239 9689 7
NUR 342

Vertaling Ingrid Glorie
Ontwerp omslag Wil Immink Design
Omslagbeeld Jake Olson / Trevillion Images
Lay-out en dtp Gerard de Groot

Oorspronkelijk verschenen in het Afrikaans bij Naledi, Tygervalley, Zuid-Afrika,
onder de titel *Die Sideboard*.

De oorspronkelijke tekst van Simon Bruinders is licht geredigeerd. Uitgever en
vertaler bedanken Karlijn Stoffels voor haar advies en begeleiding in dezen.

Oorspronkelijke uitgave © 2014 Simon Bruinders
Nederlandstalige uitgave © 2016 Uitgeverij Mozaïek, Zoetermeer

www.uitgeverijmozaiek.nl

Alle rechten voorbehouden



1

Het is eind oktober en het is bloedheet. Abraham is theebladeren aan het plukken op de berg. Zijn hemd is nat van het zweet en dat ligt niet aan zijn conditie. Zijn lichaam is wel wat gewend. Elke dag is hij bij Gerber, de meubelmaker in George, met planken en massieve houtblokken in de weer. En met spitten en schoffelen in zijn moeders bloemen- en groentetuin in Saasveld, een bosrijk gebied ten oosten van het dorp. Zijn broer en hij moesten al meehelpen toen ze zelf nog maar nauwelijks boven de steel van de schep uitkwamen.

De hellingen van het Outeniquagebergte zijn overdekt met rode, roze en witte heide. De *speldekussings* staan volop in bloei, net als zijn lievelingsbloem, de koningsprotea. Onder het klimmen noemt Abraham de namen op van alle planten die hij tegenkomt. Wilde alsem. Oondbossie. Gansbossie, een geneeskrachtig kruid dat elke ziekte kan wegnemen. En natuurlijk de kanniedood.

Abraham de Bruin is dertig, maar nog altijd vrijgezel. Hij woont bij zijn moeder Miena. Hoewel hij een vaste baan heeft, komen die paar centen voor een zak rooibosthee goed te pas. Het is nog steeds sappelen, sinds de Grote Depressie. Bij de Coöperatie krijg je ruim vier shilling voor een juten zak thee. Dat extraatje bewaart hij in een blikje

onder zijn bed. Voor zijn eigen huisje, dat hij op een dag op zijn moeders stuk land wil bouwen. Zodra hij een pond bij elkaar heeft gespaard, gaat hij naar het postkantoor om het op zijn bankrekening te storten. Op die manier heeft hij nu al drie pond opzijgezet.

Als de zak vol is, bindt hij hem met een leren riempje dicht en tilt hem op zijn schouder. Zeker twintig kilo, schat hij. Langzaam klimt hij verder omhoog. Daarboven begint het voetpaadje voor de tocht bergafwaarts, naar de plek in de Montagupas waar hij zijn fiets heeft achtergelaten.

Op Ventershooop, een boerderij even buiten Saasveld, is Lenie Venter bezig om te bevallen. Haar schoonmoeder, Anna Venter, en een vroedvrouw, de oude Miena de Bruin – Abrahams moeder – hebben zich over haar ontfermd. Terwijl Anna met een vochtig doekje Lenies spierwitte voorhoofd dept, tast Miena voorzichtig haar buik af.

‘De kleine ligt goed, Anna. Het kan nu elk moment gebeuren. Lenie, als de pijn terugkomt, moet je persen, meisje. Het lijkt wel alsof het kereltje haast heeft.’

‘Hoe weet je dat het een jongetje is, Miena?’ vraagt Anna met een glimlach.

‘Hij komt te snel, daarom. Als het een jongedame was, zou ze nu eerst haar krulspelden inzetten en lippenstift opdoen.’

Als de pijn haar overweldigt, grijpt Lenie de beide vrouwen bij de hand. Anna streelt met haar andere hand over haar schoondochters klamme haar.

‘Nu persen, kind’, moedigt Miena haar aan. Lenie schopt tegen het voeteneind van het bed. Help me, Heer, om toch alsjeblieft niet te schreeuwen. Ze bijt haar onderlip stuk. Het is haar eerste. Niemand heeft verteld dat je in tweeën scheurt. Als het hoofdje tevoorschijn komt, schreeuwt en snikt ze tegelijk.

Sommige rotsen zijn ruw, andere glad. En dan heb je ook nog rotsen met scherpe randen. Zo scherp als het lemmet van een bijl. Voordat je jezelf voorzichtig kunt optrekken, moet je eerst houvast vinden voor je hand en je voet. Met twee handen is het al moeilijk genoeg, maar als je ook nog eens een juten zak over je schouder hebt, wordt het helemaal lastig.

Abrahams handpalmen zijn nu zó nat van het zweet, dat hij bang is dat zijn vrachtje wegglijdt. Met zijn ene hand houdt hij de zak vast, met de andere zoekt hij steun.

Het laatste deel van de helling is kaal. Eén grote, ruwe steen. Zijn volgende houvast zit ongeveer tien centimeter hogerop. Hij rekt zich zo ver mogelijk uit en grijpt met zijn rechterhand naar een uitstekende richel. Rustig, zegt hij bij zichzelf, rustig. Je bent er bijna. De steen snijdt in zijn handen. Hij probeert de zak op zijn schouder in balans te houden, want hij heeft nu allebei zijn handen nodig. Hij is zich voortdurend bewust van het wankel evenwicht. Vergeet bijna adem te halen. Als hij zijn linkerhand maar een klein tikje kon verplaatsen. Maar het gaat niet. En het scheelt nog maar zo weinig, dan is hij er.

Zijn voet glijdt weg, maar bliksemsnel – hij doet dit klusje tenslotte niet voor het eerst – weet hij nieuw houvast te vinden, en met een laatste krachtsinspanning sjort hij zichzelf, met zak en al, over de rand. Gelukt!

En dan ontglipt de zak hem. Het gebeurt sneller dan hij denkt. Vol ongeloof ziet hij zijn werk, zijn paar centen, naar beneden kletteren. Vijftig meter, misschien meer. Hij kan zijn ogen niet geloven. Hij schreeuwt het uit van woede en spijt.

Min of meer op hetzelfde ogenblik begint op Ventershoop het pasgeboren kleintje in Miena's armen te krijsen. Anna

is door het dulle heen. 'Een bul van een jongen!'

Grote Koos Venter en zijn jongste zoon, Gert, stormen de slaapkamer binnen. Grote Koos is zo blij, dat het lijkt alsof de jaren van hem afgevallen zijn. Gert grijnst van oor tot oor en zoent zijn vrouw op haar mond. 'Ik zei het toch, schattekous, we hebben mannen nodig. Het Afrikaner volk moet groeien.'

Miena wikkelt de kleine in een handdoek. 'Nou, nou!' zegt ze met gespeelde boosheid tegen de mannen. 'Gert, haal een teel met water zodat we het kind kunnen wassen. Hoe durven julle zomaar binnen te vallen bij een vrouw die net bevallen is?'

'Zo is het', beaamt Anna. 'Man, ga het gemeste kalf maar slachten. We kunnen allemaal wel iets versterkends gebruiken.'

Gert weet zich geen houding te geven, en als zijn vader naar buiten stormt, volgt hij hem op de voet. 'Tijd voor een hartversterking!' roept Grote Koos. 'We moeten het viereren! Op zijn gezondheid drinken! Mijn eerste kleinkind!'

Abraham is boven op de heuvel op zijn knieën neergezakt. Hij kijkt verslagen toe hoe de zak thee halsoverkop naar beneden rolt. Het lijkt wel alsof hij tegenwoordig niets meer in één keer goed kan doen. Dit is de laatste druppel. 'Waarom, Heer? Ik wil Uw juk gewillig dragen, maar ik doe dit voor een toekomst, voor Stella en mij. En ik weet nog niet eens of ze ja zal zeggen, om samen met mij het juk op te nemen. Heer, als ik me niet vergis, moet je alles twee keer doen voor het lukt. Uw volk heeft veertig jaar lang rondgezworven voor het kon binnengaan in het Beloofde Land, dus wie ben ik om te klagen? Ik moet tevreden zijn. Maar ooit wil ik mijn eigen stukje grond hebben, en een vrouw en kinderen. En al wat ik vraag, is dat mijn kinderen

op een dag een beter leven hebben dan ik. Ik vraag het niet voor mezelf, Heer, maar voor hen – voor Stella en de kinderen. Ik vraag het slechts uit genade.’

Abraham laat zich langs de berghelling naar beneden glijden, tot hij de zak heeft bereikt. Hij is niet opengescheurd, God zij dank! Hij tilt hem weer op en met nieuwe moed begint hij de steile tocht omhoog. Als hij weer boven is, moet hij eerst op adem komen. Hij wast zijn gezicht en nek bij een beekje en drinkt handen vol van het koude bergwater. Je proeft de steen, de wortels van de planten. Vele mijlen verder schittert de rand van de zee, van het strand bij Glentana tot aan de monding van de Brakrivier.

Stella Figland is voor in de twintig en onderwijzeres bij de Nederduits-Gereformeerde Zendingsschool in George. Ze is bezig met de derdeklassers. Op het schoolbord heeft ze de titel van het opstel geschreven en onderstreept: ‘Ons dorp’. ‘Goed, jongens en meisjes. We weten dat ons dorp George heet. Volgende zin?’

Evelyn Lourens steekt als eerste haar vinger op. ‘Ja, Evelyn?’

‘George ligt aan de voet van het Outeniquabergte.’

‘Mooi, ja, en dan leggen we uit dat “Outeniqua” een woord uit de taal van de Hottentotten is dat “een man met een vracht honing” betekent, of “mensen die zakken honing dragen”. Jullie mogen zelf kiezen. En hoe oud is ons dorp?’

Kosie Noemdoo’s vinger schiet omhoog. ‘Ons dorp is in 1811 gesticht en vernoemd naar koning George de Derde.’ Stella schrijft op het bord: ‘Koning George III’.

‘En wat weten we nog meer? Hoe zat het ook alweer met die andere koning George?’

David Pedro popelt om antwoord te geven. ‘Toen het dorp honderd jaar bestond, juffrouw, schonk koning George de

Vijfde de inwoners een bijbel met plaatjes en een gebedenboek voor de kathedraal.'

'Goed zo!' prijst Stella. 'Jullie kunnen ook vertellen dat George het eerste dorp is dat onder het Britse koloniale bewind gesticht is, en het op vijf na oudste dorp van het land. Nog iets?'

'Het ligt aan de Tuinroute, juffrouw, en het regent het hele jaar door, maar vooral in de winter', doet Piet Spandiel een duit in het zakje.

'Bedankt, kinderen. Kijk of jullie nog meer interessante feiten over ons dorp kunnen verzamelen. Vraag het aan jullie moeders en jullie oma's... Ik wil jullie opstellen over twee dagen hebben.' Als de klas naar buiten is, stopt Stella haar boeken in haar tas.

Stella was nog geen twaalf jaar oud toen haar beide ouders stierven. Daarna groeide ze op bij haar grootmoeder in Blanco. Haar voorouders waren slaven, die met hun eigenaren meekwamen toen zij zich in deze streek vestigden. Na school heeft Stella in Riversdal een opleiding tot onderwijzeres gevolgd. Nu logeert ze bij Abrahams broer Stanley en zijn vrouw Nettie. Zij wonen in een wijk die Het Eiland wordt genoemd. Het Eiland ligt dicht bij het centrum van George, niet ver van haar school vandaan. Er wonen alleen bruine mensen, op een stuk grond van de Anglicaanse kerk. Maar vanmiddag gaat ze eerst naar Saasveld, om Abraham op te zoeken.

Miena is onderweg naar huis. Ze is tevreden. Ze heeft al tientallen kleintjes op de wereld helpen zetten. Niet altijd verloopt dat zo voorspoedig als vandaag. Een klein jongetje met dunne blonde haartjes, Grote Koos' eerste kleinkind. De volgende moet haar eigen kleinzoon zijn. Maar bij Stanley en Nettie wil het nog niet echt lukken sinds Aubrey. Die

is nu al twee jaar oud. En Abraham? Hij is de oudste, maar hij heeft nog niet eens een vrouw. Misschien zal dat jonge schooljuffie hem aan de haak kunnen slaan. Ze zouden goed bij elkaar passen.

Miena is een afstammeling van een van de Hottentotstammen die tussen Knysna en de Langekloof rondzwierden. Ze is getrouwd geweest met Gabriël, ook uit de Langekloof. Hij had een blanke huid, en blauwgrijze ogen met een zachte blik, en een bruine kuif die zo prachtig kon bewegen op de wind. Hij woonde met zijn moeder op een boerderij bij Speelmanskraal, in de omgeving van Uniondale. Zijn moeder was een meisje Le Roux. Haar vriend was tijdens de Boerenoorlog doodgeschoten. Het verhaal ging dat het nogal een vrijbouter was geweest. Een vrachtrijder, die een paar dagen op haar vaders boerderij had gebivakkeerd. Ze waren nooit getrouwd.

Miena vond het maar vreemd dat een blanke jongen als Gabriël – of Gawerjal, zoals zijn moeder hem noemde – zo achter haar aan zat. Hij kwam altijd een praatje aanknopen. Mettertijd had ze ontdekt dat hij echt om haar gaf. Ze had de grootste moeite gehad om hem van het lijf te houden. Ze liet haar verdediging pas varen toen Gabriël haar meenam naar zijn moeder. Miena herinnert zich nog hoe zenuwachtig ze was. Mevrouw Le Roux had tranen in haar ogen gekregen en weinig gezegd. Dat had Miena ervan overtuigd om haar jawoord te geven. De liefde laat zich niet de wet voorschrijven.

Zes jaar nadat in 1902 de vrede was getekend, waren ze in de zendingskerk in Uniondale getrouwd. Een maand voor Abrahams geboorte was mevrouw Le Roux na een kort ziekbed overleden. De mensen zeiden dat ze de vader van haar kind nooit had kunnen vergeten. Een jaar of wat later werd Stanley geboren; dat was kort na 1910, toen de

Kaapkolonie en de republieken in het noorden waren samengegaan om de Unie van Zuid-Afrika te vormen. De vrede in die tijd, herinnert Miena zich, was een rusteloze vrede.

Destijds waren er in de Langekloof geen scholen voor bruine kinderen. Daarvoor moest je helemaal naar Oudtshoorn of George, tachtig kilometer verderop. Dat is de reden dat Abraham en Stanley nooit naar school zijn geweest. Miena had sowieso weinig op met boekenwijsheid. Je kon prima zonder, behalve als het om de Bijbel ging. Ze had altijd geloofd dat je kon leren van de wereld om je heen. Het veld, de vogels, de aarde. Gabriël kon lezen en schrijven; dat had zijn moeder hem geleerd. Tijdens hun huwelijk had hij haar en de jongens elke avond uit de Hollandse bijbel voorgelezen. Ze had altijd haar ogen gesloten, zo mooi vond ze de woorden. Vreemd dat je de Bijbel bijna beter begreep als je niet zelf hoefde te lezen, dacht ze. De verhalen over Abraham, Noach en Job. Mensen die God aan zijn beloften hadden gehouden. De bijbelverhalen en haar geloof hadden haar altijd overal vergezeld. Zelfs als je iets plant, is er de belofte van regen, en je vertrouwt erop dat je planten zullen groeien. Zo overleef je op dagen dat er te weinig is, dagen dat de twijfel de kop opsteekt. Op die dagen word je herinnerd aan God en zijn beloften.

Ze herinnert zich dat Abraham en Stanley vaak moeite hadden gehad om wakker te blijven, in de warme gloed van de kolenstoof. Soms leek het wel alsof Gabriël hen op de proef stelde: 'Waarmede zal de jongeling zijn pad zuiver houden? Als hij dat houdt naar Uw woord. Er is een weg, die iemand recht schijnt; maar het laatste van dien zijn wegen des doods.'

En toen, twee jaar geleden, in de winter van 1937, was de verraderlijke kou gekomen. Gabriël was altijd al aambor-

stig geweest, maar nu lag hij de hele nacht te hoesten. Sommige ochtenden zat er bloed in het slijm in de po. Miena probeerde elk geneeskrachtig kruid waar ze haar hand op kon leggen. Gansbossie, wilde alsem en boegoe. Ze had zijn borst met lijnzaadolie en rozemarijn ingesmeerd. Maar tbc houd je niet tegen. Op een ochtend was de po leeg. Gabriël was niet meer wakker geworden. En toen was ze alleen met de twee jongens. Kort daarna was Stanley met Nettie getrouwd en ging hij de deur uit. Maar de Here heeft voorzien. Ze woont nog steeds op dit stukje grond. Zaaïen en oogsten, naar de belofte van de Heer.

Abraham fietst op zijn gemak met zijn vrachtje thee naar de Coöperatie. Het is fijn om buiten te zijn, al houdt hij ook van zijn werk als timmerman. Hij werkt vijf dagen per week met hout: acaciahout, *geelhout* en stinkhout. Hij is een goede ambachtsman. Dat weet hij, want Gerber zegt het vaak genoeg tegen hem, en ook tegen de andere mannen die voor hem werken. Omdat Abraham niet kan lezen of schrijven, knippen ze alles op papieren patronen voor hem uit. Ze vinden het niet erg, want hij maakt de mooiste dingen, de mooiste van iedereen.

De lente is dit jaar langzaam op gang gekomen. Langzaam, maar wel vol zomerbeloften.

Boven op de berg heeft Abraham de vruchtbaarheid van het seizoen kunnen ruiken. Heide, groen *fynbos* en urine van de klipdassen die gestold is op de rotsen. En nu, terwijl hij het dorp binnenrijdt, ruikt hij die in de asters en de rozen in de tuinen. In de dennenbomen met de kleine groene knoppen. De dag is zeeblauw en zweetwarm. In de bomen zit een heremietkoekoek, een bescheiden vogeltje met een roodbruin borstje, vrolijk te fluiten. Zijn gezang klinkt als ‘Piet-mijn-vrouw, Piet-mijn-vrouw’. Een geluid dat hoort

bij het mooie weer. Aan het einde van de zomer zal de here-mietkoekoek weer even abrupt verdwijnen als hij verschenen is. Maar daar wil Abraham nu niet aan denken. Je wordt er maar weemoedig van. En op een dag in september, 's ochtends voor zijn werk, is het 'Piet-mijn-vrouw' weer terug. Ergens in een boom.

Als Abraham de winkel van Hirsch voorbijrijdt, hoort hij de woorden, en de naald die over de grammofoonplaat krast. Hij zingt vrolijk mee: 'When it's springtime in the Rockies...' Lente in George. Tijd om te ploegen, tijd om zoete aardappels te poten, en tijd voor Stella. Deze week nog moet hij het haar vragen. De grote vraag.

Hij draait het hek binnen, schuift met zijn linkervoet over de grond om vaart te minderen en brengt zijn fiets tot stilstand bij zijn moeder en Joosop, die bezig zijn om wortelen uit te trekken. Die zitten onder de modder na alle regen die er deze winter is gevallen.

Joosop Booysen is een jonge Xhosa. Hij is opgegroeid in de Ciskei in de Oost-Kaap. Hij heeft met zijn eigen ogen gezien hoe de zwarte boeren het moesten afleggen tegen de droogte en tegen hun eigen landbouwmethodes. Joosop en zijn vader waren het vaak oneens geweest over de manier van ploegen. Hun akkers lagen tegen de heuvels en zijn vader bleef maar van boven naar beneden ploegen. Ieder jaar weer moesten ze toezien hoe het water hun beste grond wegspoelde. 'Tata, laat me nou eens één keer om de heuvel heen ploegen, zoals de blanken doen.'

Maar zijn vader wilde niet luisteren. 'Zo ploegen we al jaren, jongen. Zo doen we dat hier.' En jaar in, jaar uit zag Joosop de aarde verder uitgeput raken en de opbrengst minder worden.

Op een dag was hij weggegaan. Hij wilde naar de Kaap, maar hij had zich vergist in de afstand. Hij lag in het bos

bij Saasveld te slapen toen Abraham hem vond. En sinds die dag werkt hij hier op het land van Miena. Ze verbouwen wortels, boontjes, erwten en pompoenen, en natuurlijk gewone aardappels en zoete aardappels. George staat bekend om zijn zoete aardappels. Miena heeft ook een paar pruimen- en perenbomen.

Abraham zet zijn fiets tegen een boom, naast de houten kruiwagen die zijn vader nog heeft gemaakt. Zijn vader hield van houtsnijwerk, en als kind keek Abraham altijd toe. Hij weet nog goed hoe zwaar de vijl was toen hij die voor het eerst mocht vasthouden. Daarmee kan ik nooit werken, had hij gedacht. Mijn arm zou eraf vallen. Maar het houtbewerken had hem al in zijn greep.

Zijn liefde voor de grond heeft hij van zijn moeder. Vroeger waren grote delen van dit land van haar voorouders, zei ze altijd. Zij hadden het ontgonnen, en hun bezit met hun eigen leven verdedigd. Ze hadden koeien gehad, en schapen. Voor de ellende begon, eerst met de Hollanders en toen met de Engelsen, toen de Kaap nog een kolonie was. Nu hebben ze nog maar een klein lapje grond over, want de blanken hebben alles ingepikt.

Abraham komt dichterbij. Miena staat over de groente gebogen. Als hij haar begroet, neemt ze hem van onderaf aandachtig op. ‘Wat ben je vroeg! Waarom heb je tegenwoordig altijd zo’n haast?’

Abraham wordt er verlegen van. Die scherpe ogen zien ook alles. Precies op dat moment komt Stella met een dienblad het huis uit – slank en zoals altijd kaarsrecht – en hij kan geen voet meer verzetten. Als ze hem voorbijloopt, streelt hij zachtjes over haar wang. Ze glimlacht, alleen naar hem, en werpt, een beetje verlegen en schuldbewust, een snelle blik op Miena, die nog steeds voorovergebogen staat. Stella zet het dienblad op een boomstronk. ‘Een